

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

РОМАНЕНКО Людмила Віталіївна

УДК 377.3:63–057.86(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Глухів – 2015

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

Кудикіна Надія Василівна,

головний науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Манько Володимир Миколайович,

головний науковий співробітник науково-організаційного центру Національної академії Служби безпеки України, м. Київ;

кандидат педагогічних наук,

Гоменюк Дмитро Васильович,

директор Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Захист відбудеться 14 травня 2015 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 56.146.01 у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, 41400, м. Глухів, вул. Києво-Московська, 24.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, 41400, м. Глухів, вул. Києво-Московська, 24.

Автореферат розісланий 11 квітня 2015 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

кандидат педагогічних наук,

доцент

Н. М. Ткаченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні характеризується глибокими соціально-економічними змінами, пов'язаними з активізацією євроінтеграційних процесів і стрімким науково-технічним прогресом, що передбачають інноваційну модель розвитку економіки України. Забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на світовому та вітчизняному продовольчих ринках на науковій основі висуває підвищені вимоги до якості робочої сили, її компетентності та професійної мобільності. Сучасному сільськогосподарському виробництву потрібні кваліфіковані робітники з широким технічним світоглядом, здатні швидко реагувати на зміни в технологічних процесах, самостійно й творчо вирішувати складні виробничі завдання, що вимагає від них ґрунтовних професійних знань, умінь й особистісних якостей. У зв'язку з цим важливим завданням професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю є пошук сучасних прогресивних шляхів підготовки кваліфікованих робітників, одним із яких є формування в майбутніх робітників професійного інтересу.

Концептуальні положення такого пошуку закладені в Національній доктрині розвитку освіти, Державній цільовій програмі розвитку професійно-технічної освіти в Україні на 2011 – 2015 рр., Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., Європейській системі кваліфікацій (ЄСК) та Національній рамці кваліфікацій (НРК), у яких наголошено на потребі вдосконалення професійної підготовки компетентних кваліфікованих робітників на основі формування професійного інтересу.

Наукові основи вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців були предметом різноаспектних досліджень В. Бадер, В. Бикова, В. Курок, Є. Лодатка, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, С. Рудишина, О. Семеног, В. Стешенка, В. Ягупова та ін. Розробленню змісту, методів і форм теоретичної та практичної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів присвячено праці М. Вовковінського, Д. Гоменюка, О. Дубініної, Л. Комісарової, Н. Кудикиної, Г. Лук'яненко, Л. Нестерової, В. Радкевич, І. Савченко, Л. Сушенцевої, О. Юденкової та ін. Окремі проблеми професійної підготовки сучасних фахівців аграрного профілю та її складових вивчали І. Буцик, Л. Головка, С. Заскалета, О. Кашук, В. Лозовецька, П. Лузан, В. Манько, О. Марковська, С. Мельник, М. Михнюк, В. Свистун та ін.

Окремі аспекти проблеми формування інтересу до трудової діяльності учнівської молоді розкрито в дослідженнях Р. Гарбич, А. Деркач, О. Зайцевої, С. Крягжде, К. Мікульські, Н. Пасічник, М. Цурек та ін. Проблеми підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів з проєкцією на формування професійного інтересу розглядали М. Агапова, В. Римквявичене та ін.

Водночас проблема формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю практично залишилася поза увагою дослідників і не була предметом спеціального наукового вивчення.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури уможливив виявлення *суперечностей* між:

- вимогами суспільства до професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі та низьким рівнем мотивації до цієї діяльності учнів професійних навчальних закладів;

- об'єктивними процесами, що розгортаються у професійно-технічній освіті, та відсутністю обґрунтованих педагогічних умов і методики здійснення освітньої діяльності щодо формування професійних інтересів учнів у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю;

- можливістю створення у професійно-технічних навчальних закладах сприятливих педагогічних умов щодо формування професійних інтересів майбутніх кваліфікованих робітників і недостатньою обізнаністю педагогів із їх змістом та методикою реалізації у навчально-виробничому процесі ПТНЗ аграрного профілю.

Зазначені суперечності обґрунтовують актуальність проблеми та вибір теми дисертаційної роботи: **«Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження належало до плану науково-дослідної роботи Інституту професійно-технічної освіти АПН України «Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації молоді на робочі професії», державний реєстраційний № 0109U001191. Тему дослідження затверджено вченою радою Інституту професійно-технічної освіти Академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 24 жовтня 2006 року) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 2 від 27 лютого 2007 року).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійного інтересу в учнів професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю.

Завдання дослідження:

- вивчити стан досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі та практику формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю;

- науково обґрунтувати сутність і структуру поняття «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі», розкрити зміст поняття «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю»;

- обґрунтувати експериментальні педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників та розробити методику їх реалізації у ПТНЗ аграрного профілю;

- визначити критерії, показники та рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі;

– експериментально перевірити ефективність пропонуваніх педагогічних умов.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Методи дослідження:

– *теоретичні* – аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, нормативної документації під час вивчення теоретичних основ досліджуваної проблеми; метод теоретичного моделювання та системного аналізу й синтезу на етапах визначення мети, предмета, гіпотези, завдань дослідження, виявлення педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю; узагальнення результатів експерименту;

– *емпіричні* – діагностичні (спостереження, бесіда, анкетування, тестування) для з'ясування результативності професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників й ефективності педагогічних умов формування професійного інтересу в майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю; експертна оцінка, узагальнення незалежних характеристик для отримання незалежних оцінок досліджуваного педагогічного явища; метод рейтингу та самооцінки для з'ясування думок і оцінок учнів щодо набуття ними професійного інтересу; вивчення результатів навчально-виробничої діяльності учнів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю;

– *статистичні* (методи комп'ютерного статистичного опрацювання здобутих даних (SPSS)) для оброблення та інтерпретації результатів експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *вперше* визначено та теоретично обгрунтовано педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників (забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виробничого процесу в контексті розвитку професійного інтересу кваліфікованого робітника; забезпечення готовності педагогів професійно-технічного навчального закладу до формування професійного інтересу учнів; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; забезпечення особистісно-рефлексивного стилю діяльності учнів у навчально-виробничому процесі ПТНЗ); обгрунтовано сутність і структуру поняття «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі»; розкрито зміст поняття «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах

аграрного профілю», заснованого на суб'єкт-суб'єктній взаємодії, з одного боку, цілеспрямованої професійної підготовки учнів професійно-технічного навчального закладу до виробничої діяльності в аграрній галузі економіки, з іншого – професійного саморозвитку та самовдосконалення майбутнього аграрія на основі ставлення до себе як до суб'єкта обраної професійної діяльності; визначено критерії, показники й рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі.

Подальшого розвитку набули теоретичні основи проблеми реалізації навчально-виробничої діяльності на суб'єкт-суб'єктних засадах учасників професійної підготовки в контексті формування професійного інтересу учнів ПТНЗ.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні методики реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу в майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю; програми факультативного курсу «Професійна кар'єра» для вивчення особистісних професійних інтересів і проектування шляхів досягнення професійного успіху учнів у процесі майбутньої професійної діяльності та програми клубу педагогічної майстерності «Детермінанти формування професійного інтересу в учнів ПТНЗ», спрямованої на опанування педагогами інтерактивних методів навчання як інструментарію формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Матеріали дослідження можуть бути використані педагогами ПТНЗ аграрного профілю для вдосконалення процесу формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ході їх підготовки, а також перепідготовки педагогів професійного навчання.

Наукові положення та результати дослідження **впроваджено** в систему роботи Балинського вищого професійного училища № 36 (довідка № 651 від 15.09.2014 р.), ДПТНЗ «Конотопський професійний аграрний ліцей» (довідка № 420/1 від 07.10.2014 р.), ДНЗ «Ржищівський професійний ліцей» (довідка № 191 від 10.09.2014 р.), ДПТНЗ «Хотинський професійний аграрний ліцей» (довідка № 330 від 08.10.2014 р.), ДНЗ «Катюжанське вище професійне училище» (довідка № 391/1 від 03.09.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. У статті «Обґрунтування методики формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрного виробництва», написаній спільно з Н. Кудикіною, дисертантці належить визначення та обґрунтування мети й конкретних цілей, змісту, засобів, форм, методів, прийомів, педагогічних технологій професійно-технічної освіти як основних чинників формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю. Ідеї та розробки співавтора (Н. Кудикіної) в дисертації не використано.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися, обговорювалися на таких наукових, науково-

практичних і науково-методичних конференціях: *міжнародних*: «Психолого-педагогічні засади профільного навчання та профорієнтаційної роботи: досвід, тенденції, перспективи» (Донецьк, 2010); *всукраїнських*: «Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти» (Київ, 2010); «Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників» (Київ, 2010); «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (Київ, 2011); *звітних науково-практичних конференціях Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*: «Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір» (Київ, 2008); «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (Київ, 2009).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації відображені в 14 публікаціях, з яких: 7 статей у фахових виданнях, затверджених МОН України; 1 – у зарубіжному виданні; 6 тез доповідей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (168 найменувань, у тому числі іноземною мовою – 5), додатків (2 на 17 сторінках). Повний обсяг дисертації становить 211 сторінок, основний зміст викладено на 171 сторінці. Робота містить 13 таблиць на 13 сторінках, 4 рисунки на 4 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, описано методи наукового пошуку, подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідно-експериментальної роботи, особистий внесок здобувача, інформацію про структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* – **«Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ як педагогічна проблема»** – викладено результати аналізу дослідженості проблеми у психолого-педагогічній літературі, висвітлено практику формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю, теоретично обґрунтовано поняття «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі» та «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю».

У ході проведення дослідження здобуто такі основні наукові результати: з'ясовано, що професійно-технічний навчальний заклад аграрного профілю – це заклад освіти, що забезпечує реалізацію потреб громадян у професійно-технічній освіті, оволодінні робітничими професіями, спеціальностями, кваліфікацією в аграрній сфері економіки України. З урахуванням дії закону детермінізму в освіті (Н. Кудикіна) обґрунтовано, що діяльність професійно-

технічних навчальних закладів аграрного профілю причинно зумовлена потребами аграрно-промислового комплексу у кваліфікованих робітниках.

У законодавчому полі професійно-технічної освіти поняття «кваліфікований робітник» розглядають як освітньо-кваліфікаційний рівень, який присвоюють випускникам ПТНЗ згідно з набутими професійними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства.

Аналіз наукових джерел та педагогічної практики засвідчив, що проблема обґрунтування педагогічних умов формування професійного інтересу не є абсолютно новою для освіти. Оригінальні підходи до створення педагогічних умов формування професійного інтересу учнів (студентів) відображені у працях М. Агапової, Р. Гарбич, А. Деркач, О. Зайцевої, С. Крягжде, К. Мікульські, Н. Пасічник, В. Римкявичене, М. Цурек. Педагогічна практика засвідчує, що завдання формування професійного інтересу в професійній освіті у той чи інший спосіб вирішується в усіх професійно-технічних навчальних закладах, але ефективність цього процесу часто є недостатньо високою, оскільки педагогічні працівники ПТНЗ свідомо не дотримуються необхідних для цього педагогічних умов, і передусім навчально-виробничий процес реалізується на суб'єкт-об'єктних засадах.

Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури дозволив визначити загальний зміст понять «інтерес», «пізнавальний інтерес», «професійний інтерес», «професійний інтерес кваліфікованих робітників аграрної галузі» та виявити взаємозв'язки між ними. Встановлено, що на сучасному етапі розвитку науки вчені розглядають інтерес через дві основні позиції – з одного боку, фокусується увага на особистості, яка розвивається у процесі здобуття освіти, з іншого – досліджується діяльність, яка опосередковує формування інтересу. Суттєвим для подальшого дослідження є висновок: особистість учня професійно-технічного навчального закладу є суб'єктом розвитку власних професійних якостей, а прогресивні зміни професійного інтересу відбуваються у процесі навчально-виробничої діяльності.

Розроблення теоретичних основ інтересу в науковому форматі бере початок у вітчизняній теорії особистості, яка формувалась у дослідженнях Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна й інших представників психологічної галузі наукового знання. Встановлено, що інтерес формується у процесі діяльності, яку здійснює людина. За ознакою змісту людської діяльності вчені виокремлюють мотивації професійної діяльності та інтереси (загальні, пізнавальні, літературні, математичні, хімічні, конструктивні, суспільно-політичні, естетичні, професійні та ін.). Професійний інтерес виділяється серед інших на основі суті професійності діяльності, а саме діяльності особистості в межах своєї професії, спеціальності в певній галузі виробництва. На основі аналізу наукових праць (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, В. Давидов, С. Рубінштейн, М. Агапова, В. Манько та інші) з'ясовано, що професійний інтерес є специфічною характеристикою

особистості, яка розкривається як суб'єктивно зумовлена, свідомо вмотивована активність.

Теоретичне дослідження дозволило сформулювати тлумачення ключового поняття наукового пошуку «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі», яке визначено як вибірково спрямованість особистості на оволодіння робітничою професією в аграрній галузі виробництва, що позитивно позначається на процесі її навчально-виробничої діяльності в професійно-технічному навчальному закладі. До структури професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі як внутрішньої організації системного характеру належать такі основні компоненти: мотиваційний (ціннісно-орієнтаційна спрямованість учнів ПТНЗ на професійну діяльність аграрного профілю), когнітивно-діяльнісний (знання, вміння та навички професійної діяльності в аграрному виробництві), особистісно-рефлексивний (самооцінка проміжних результатів професійної підготовки та самокорекція навчально-виробничої діяльності). Усі компоненти цієї системи є сталими та взаємопов'язаними.

Теоретичне дослідження дозволило розкрити зміст поняття «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю» як засновану на суб'єкт-суб'єктній взаємодії єдність двох процесів: з одного боку, цілеспрямованої професійної підготовки через організацію викладачами, майстрами виробничого навчання навчально-виробничої діяльності учнів професійно-технічного навчального закладу, з іншого – професійного саморозвитку та самовдосконалення майбутнього аграрія на основі ставлення до себе як до суб'єкта обраної професійної діяльності. В узагальненому вигляді психологи ці процеси позначають відповідно термінами «навчання» та «учіння».

Аналіз теорії та практики формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників зумовив подальшу логіку дослідження: конкретизацію й обґрунтування педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників та розроблення методики їх реалізації у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

У *другому розділі* – **«Педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю»** – виявлено та обґрунтовано педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю, розроблено методику їх реалізації.

Теоретичний аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури дав змогу визначити, що на формування інтересів особистості впливають об'єктивні й суб'єктивні фактори, які взаємопов'язані, і це потрібно враховувати у процесі визначення педагогічних умов формування досліджуваного феномену.

Загальне поняття «умова» в теорії та методиці професійної освіти живають досить часто, під цим терміном розуміють обставини, які

забезпечують успішне навчання. На підставі змісту умови поділяють на дидактичні, матеріальні, соціальні, педагогічні та ін. Більшість учених розуміє педагогічні умови як таку організацію навчального процесу, за якої всі його компоненти (зміст, форми, методи, засоби та ін.) подані в оптимальному взаємозв'язку, що дає можливість викладачеві плідно керувати навчальним процесом, а здобувачам освіти – успішно навчатися. У контексті дослідження педагогічні умови розглядаємо як цілеспрямоване регулювання стихійного впливу різноманітних, об'єктивно наявних чинників, що впливають на навчально-виробничу діяльність учнів ПТНЗ та через здобуття учнем професійно-технічного навчального закладу певної кваліфікації на формування їхніх професійних інтересів.

У теорії і методиці професійної освіти накопичено значний досвід виокремлення педагогічних умов для реалізації різних аспектів професійної підготовки кваліфікованих робітників. Передусім розглядаються проблеми цілеспрямованого керівництва теоретичним навчанням, значна увага приділяється педагогічним умовам, що забезпечують взаємозв'язок теоретичного навчання та практичної підготовки, виважений педагогічний супровід формування особистісних якостей майбутнього конкурентоспроможного кваліфікованого робітника, розвиток методичної компетентності майстра виробничого навчання та ін.

Обґрунтовані педагогічні умови забезпечують формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю на основі особистісно-діяльнісного та компетентнісного підходів, принципів професіоналізації учнів. До них належать: забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виробничого процесу в контексті розвитку професійного інтересу кваліфікованого робітника (суб'єктність учня ПТНЗ реалізується шляхом педагогічного супроводу навчально-виробничої діяльності майбутніх кваліфікованих робітників); забезпечення готовності педагога професійного навчання до формування професійного інтересу учнів ПТНЗ, що реалізується через самоосвітню діяльність педагогів ПТНЗ та методичну роботу навчального закладу; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (прогностичність змісту професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника аграрної галузі, інтеграція змісту предметів, внесення регіонального компонента до програм предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки); забезпечення особистісно-рефлексивного стилю діяльності учнів у навчально-виробничому процесі ПТНЗ (вибір способів взаємодії суб'єктів професійної підготовки у навчально-виробничому процесі ПТНЗ, активність яких зумовлюють різні компоненти мотиваційної структури особистості; рефлексивна особливість професійної свідомості помітно впливає на продуктивний розвиток творчого потенціалу майбутнього кваліфікованого робітника і на активне залучення його до процесу повсякденної діяльності на всіх етапах професіоналізації).

У розділі обґрунтовано методику реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю, яка є структурно складним педагогічним утворенням, в якому навчальна активність педагога та учня ПТНЗ розгортається за вектором мета → результат (сформований професійний інтерес майбутнього кваліфікованого робітника).

У *третьому розділі* – **«Організація та результати дослідно-експериментальної роботи»** – визначено критерії, показники та рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі, висвітлено організацію і хід експериментальної роботи, здійснено порівняльний аналіз сформованості професійного інтересу в учнів ПТНЗ експериментальної та контрольної груп під впливом пропонованих педагогічних умов та традиційної навчально-виховної роботи.

Педагогічний експеримент за темою дослідження здійснювався протягом 2007 – 2013 рр. в три етапи. Логіка розгортання експериментального дослідження така: *на першому етапі* (2007 – 2008 рр.) було виявлено ті педагогічні умови, які є характерними для формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі в широкій педагогічній практиці. *На другому етапі* (2008 – 2010 рр.) проводився пошуковий експеримент, у процесі якого вивчалися чинники, які впливають на ефективне формування професійного інтересу в учнів на етапі їх професійної підготовки, та водночас обґрунтовувалися експериментальні педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників, розроблялася методика їх реалізації. *На третьому етапі* (2010 – 2013 рр.) визначалися критерії, показники та рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі, шляхом природного педагогічного експерименту здійснювалася експериментальна перевірка ефективності пропонованих педагогічних умов. Структурно експериментальна робота третього етапу поділялася на констатувальну, формувальну та контрольну частини.

Основними орієнтирами в організації експерименту обрано його мету, хронологічні межі, географічні особливості, характеристику експериментальної бази, кількісний та якісний склад учасників дослідно-експериментальної роботи.

Мета експериментального дослідження полягала в перевірці ефективності обґрунтованих педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Педагогічні умови формування професійних інтересів майбутніх кваліфікованих робітників шляхом педагогічного експерименту досліджувались у ПТНЗ аграрного профілю трьох областей України, а саме: на базі Балинського вищого професійного училища № 36 (Хмельницька обл.), Державного навчального закладу «Катюжанське вище професійне училище» (Київська обл.), Державного навчального закладу «Ржишівський професійний

ліцей» (Київська обл.), Державного професійно-технічного навчального закладу «Конотопський професійний аграрний ліцей» (Сумська обл.), Державного професійно-технічного навчального закладу «Хотинський професійний аграрний ліцей» (Сумська обл.).

Загалом в експерименті брало участь 316 осіб (учні базових ПТНЗ – 276 осіб, викладачі спецдисциплін, методисти, майстри виробничого навчання – 25 осіб, директори та їхні заступники – 5 осіб). Усі педагогічні працівники мали спеціальну педагогічну освіту та достатній стаж роботи. Експериментальна (139 учнів) та контрольна (137 учнів) групи були рівноцінними за кількісними та якісними показниками.

Важлива роль в експериментальному процесі була відведена вибору принципів і методики дослідження. У процесі експериментальної роботи використано методи педагогічного дослідження, які відповідають окресленим принципам та взаємодоповнюють один одного: анкетування педагогів і учнів ПТНЗ, бесіда, інтерв'ювання, педагогічне спостереження за навчально-виробничою діяльністю учнів ПТНЗ аграрного профілю, аналіз педагогічної документації, експертна оцінка, тестування, педагогічний експеримент тощо.

Одним із завдань експериментального дослідження було визначення критеріїв і показників сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі. На основі аналізу навчально-виробничої діяльності та ставлення до учня ПТНЗ як до суб'єкта власного професійного становлення виокремлено такі основні критерії: мотиваційний – ставлення учнів ПТНЗ до опанування теоретичних дисциплін та практичної підготовки, когнітивно-діяльнісний – володіння змістом і вміннями майбутньої професійної діяльності, особистісно-рефлексивний – здатність до самооцінювання, самоконтролю та самокорекції навчально-виробничої діяльності. На основі визначених критеріїв з'ясовано рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі: високий, середній, низький.

У процесі констатувального етапу експериментальної роботи діагностовано стан сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у практиці ПТНЗ аграрного профілю. Виявлено, що на початку експериментального дослідження учні експериментальної та контрольної груп мали практично однакові результати (високий рівень – 7,2 % (від 6,9 % до 7,4 %); середній рівень – 24,9 % (від 24,6 % до 25,1 %); низький рівень – 67,9 % (від 67,4 % до 68,5 %)).

У процесі аналізу педагогічної практики емпіричним шляхом встановлено, що професійна діяльність на підприємствах агропромислового комплексу викликає в учнів ПТНЗ певний інтерес. Їх ставлення до професійної підготовки загалом є позитивним, однак їх навчально-виробнича діяльність могла б бути значно кращою. Бесіди з викладачами засвідчили, що формування професійного інтересу в майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю, беззаперечно, є доцільним. Водночас педагогічні працівники вказували на відсутність науково обґрунтованих педагогічних умов і

спеціальної методики їх реалізації у навчально-виробничому процесі професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю з метою формування професійного інтересу учнів ПТНЗ. Зазначені проблеми негативно впливали на процес формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників.

Метою формувального етапу експерименту була перевірка ефективності запропонованих педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виробничого процесу ПТНЗ (перша педагогічна умова) в експерименті реалізувалося шляхом систематизації цілей діяльності суб'єктів навчально-виробничого процесу в контексті професійного становлення майбутнього кваліфікованого робітника, що сприяло успішному засвоєнню програм теоретичного навчання, активізувало формування вмій і навичок майбутньої виробничої діяльності, пришвидшувало процес оволодіння професією та позитивно впливало на формування професійних інтересів.

У процесі експериментальної апробації другої педагогічної умови доведено, що готовність педагогів до формування професійних інтересів майбутніх кваліфікованих робітників може підвищуватися двома основними способами: один з них – самоосвітня діяльність викладачів та майстрів виробничого навчання, другий – інституційний, який полягає у підвищенні кваліфікації педагогів ПТНЗ різними шляхами: післядипломної освіти; науково-методичної діяльності навчально-методичного центру професійно-технічної освіти; різних форм методичної роботи професійно-технічного навчального закладу (науково-методичні семінари, педагогічні майстерні, школи перспективного педагогічного досвіду, науково-практичні семінари, робота творчих груп, засідання методичних комісій, робота клубу педагогічної майстерності «Детермінанти формування професійного інтересу в учнів ПТНЗ», організація конкурсів, систематичне проведення та обговорення відкритих уроків теоретичної підготовки та виробничого навчання, педагогічні читання тощо).

Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (третя педагогічна умова), яке передбачало узгодження змісту професійного навчання з реально запитаними професійними знаннями, вміннями, навичками робітника на робочому місці; прогностичність змісту професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника аграрної галузі; інтеграцію предметів засобами проектної технології навчання; внесення регіонального компонента до програм предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки; застосування контекстного навчання, при якому теоретичні форми оволодіння професійною діяльністю планомірно замінюються навчально-професійними, перманентно досягаючи провідної мети: випускник аграрного професійно-технічного навчального закладу має

професійно виконувати виробничі завдання вже з перших днів роботи за фахом; застосування засобів проблемного навчання.

Реалізація четвертої педагогічної умови – забезпечення особистісно-рефлексивного стилю діяльності учнів у навчально-виробничому процесі ПТНЗ – передбачала підготовку та впровадження факультативного курсу для майбутніх аграріїв «Професійна кар'єра», спрямованого на послідовне вирішення таких завдань: формування професійної мотивації, навчання учнів здійснювати моніторинг особистісного творчого потенціалу – формування навчально-професійних цілей учнів, оволодіння майбутніми кваліфікованими робітниками способами нейтралізації перешкод на шляху досягнення професійних намірів – формування в учнів готовності до проектування карти професійного зростання, здатностей корегувати власну траєкторію професійної самореалізації; вмотивованість учнів до самооцінювання власної діяльності, професійного самоконтролю.

Контрольний етап експериментальної роботи в експериментальній та контрольній групах проводився за ідентичною методикою, а результативність виявлялась шляхом порівняння експериментальних даних із застосуванням попередньо обґрунтованих критеріїв, показників і рівнів.

На контрольному етапі експериментальної роботи було виконано аналіз і статистичне оброблення отриманих результатів, здійснено інтерпретацію результатів експерименту, сформульовано висновки.

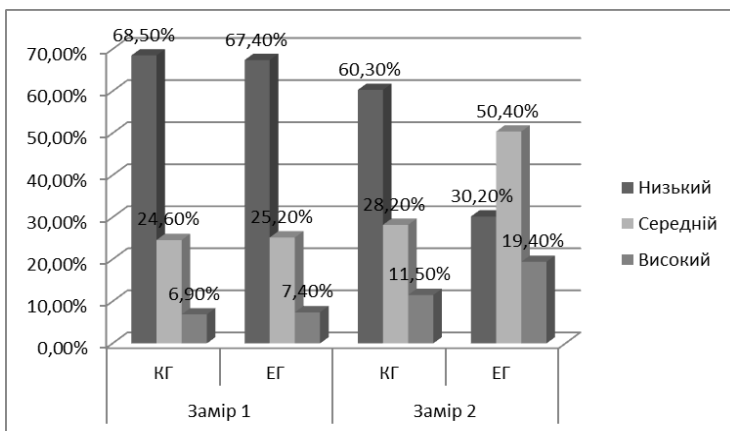
За правилами застосування критерію Пірсона, при виконанні нерівності $\chi^2_{\text{емп}} < \chi^2_{\text{кр}}$ маємо всі підстави стверджувати, що розподіли учнів досліджуваних груп за рівнями сформованості професійного інтересу до початку навчального етапу практично не відрізняються. Рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі в учнів ЕГ і КГ на завершальному етапі експерименту суттєво відрізнялися (табл. 1; рис. 1), що також підтверджено статистично.

Таблиця 1

Розподіл учнів експериментальних і контрольних груп за рівнями сформованості професійного інтересу на початку та в кінці експерименту, %

Заміри	Групи	Рівні сформованості професійного інтересу		
		Низький	Середній	Високий
1.	Контрольні	68,5	24,6	6,9
	Експериментальні	67,4	25,2	7,4
2.	Контрольні	60,3	28,2	11,5
	Експериментальні	30,2	50,4	19,4
Приріст	Контрольні	- 8,2	+ 3,6	+ 4,5
	Експериментальні	- 37,9	+ 25,2	+ 11,9

Результати педагогічного експерименту, унаочнені у вигляді рис. 1, дали змогу зробити висновок щодо суттєвих переваг показників учнів експериментальної групи порівняно з контрольною групою (табл. 1).

Рис. 1. Зіставлення рівнів сформованості професійного інтересу в учнів досліджуваних груп на початку та в кінці педагогічного експерименту

З рис. 1 видно, що гістограма, яка характеризує розподіли експериментальної групи в кінці навчального експерименту, суттєво відрізняється від інших. Цей факт пояснюється тим, що наприкінці експерименту частка учнів ЕГ, що демонстрували високий рівень сформованості професійного інтересу, зросла на 11,9 % (табл. 1), на 37,2 % зменшилася частка учнів з низьким рівнем сформованості професійного інтересу та на 25,2 % збільшилася частка респондентів, рівень професійного інтересу яких середній. В учнів КГ також відбулися певні рівневі зрушення, проте несуттєві. Зокрема, на 8,2 % зменшилася частка осіб з низьким рівнем сформованості професійного інтересу та на 4,5 % збільшилася частка учнів, що демонстрували високий рівень професійного інтересу.

Отже, аналіз отриманих результатів дозволив стверджувати, що пропонувані педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю є ефективними, отже, впровадження їх у навчально-виробничий процес підготовки майбутніх кваліфікованих робітників є доцільним.

ВИСНОВКИ

1. Вивчення стану досліджуваної проблеми довело, що в теоретичних джерелах значна увага приділяється філософським, психологічним та педагогічним аспектам вивчення феноменів «інтерес», «пізнавальний інтерес», «професійний інтерес» та висвітленню окремих підходів, пов'язаних з їх становленням та розвитком у процесі здобуття молоддю професійно-технічної освіти.

Виявлено, що формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах

аграрного профілю в Україні ґрунтується на багаторічному досвіді традиційної професійної підготовки, що нині трансформується з авторитарної (суб'єкт-об'єктної) на суб'єкт-суб'єктну модель. Водночас на цьому тлі питання формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю не були систематично й обґрунтовано висвітлені.

2. Визначено зміст і структуру поняття «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі» та теоретично обґрунтовано поняття «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю».

Встановлено, що професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі передбачає вибіркову спрямованість особистості на оволодіння робітничою професією в аграрній галузі виробництва, яка позитивно позначається на процесі навчально-виробничої діяльності в професійно-технічному навчальному закладі у сукупності всіх її компонентів.

Репрезентовано авторське розуміння структури професійного інтересу, що інтерпретується через поняття системи, всі компоненти якої є сталими, тісно взаємозв'язаними, ефективна реалізація функцій кожного позитивно впливає на навчально-виробничу діяльність учня та успішне формування в нього професійної компетентності. Як основні виокремлено такі важливі компоненти професійного інтересу учнів ПТНЗ: мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі полягає в якісній динаміці його компонентів. У цьому процесі учень ПТНЗ проявляє себе як суб'єкт професійної підготовки. Зміни професійного інтересу відбуваються у процесі вдосконалення мотиваційної складової навчально-виробничої діяльності, оволодіння теоретичними знаннями, професійними вміннями і навичками, здатністю об'єктивно оцінювати свої навчальні досягнення та прогнозувати результат. Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників полягає в цілеспрямованій організації навчально-виробничої діяльності учнів ПТНЗ аграрного профілю.

3. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю: забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-виробничого процесу в контексті розвитку професійного інтересу кваліфікованого робітника (врахування систематизації цілей діяльності суб'єктів навчально-виробничого процесу в контексті розвитку професійного інтересу); забезпечення готовності педагога професійного навчання до формування професійного інтересу учнів, що реалізується через самоосвітню діяльність педагогів ПТНЗ та методичну роботу навчального закладу; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (прогностичність змісту професійної підготовки майбутнього кваліфікованого робітника аграрної галузі, інтеграція

змісту предметів, внесення регіонального компонента до програм предметів професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки); забезпечення особистісно-рефлексивного стилю діяльності учнів у навчально-виробничому процесі ПТНЗ (вибір способів взаємодії суб'єктів професійної підготовки у навчально-виробничому процесі ПТНЗ, активність яких зумовлена різними компонентами мотиваційної структури особистості; рефлексивна особливість професійної свідомості помітно впливає на продуктивний розвиток творчого потенціалу майбутнього кваліфікованого робітника і на активне залучення його до процесу повсякденної діяльності на всіх етапах професіоналізації).

Розроблено методику реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю, яка є складним динамічним процесом, що охоплює мету, завдання, наукові підходи, принципи, суб'єктів професійної підготовки, пропонувані педагогічні умови, зміст, форми, методи навчально-виробничої діяльності, критерії, показники, рівні та результат – сформованість професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників.

У цій методиці поряд з традиційними доцільно застосовувати професійно спрямовані організаційні форми навчально-виробничої діяльності (факультатив, клуб професійної майстерності, екскурсії, консультації, дискусії, навчально-рольові ігри та ін.), інтерактивні методи навчання (ділова гра, метод проєктів, «дерево рішень», «синтез думок», бізнес-проєкт, практично-орієнтовані проєкти, прийоми створення проблемних ситуацій, проблемно-ігрові та навчально-професійні ситуації, планування діяльності для досягнення конкретних цілей, «щаблі професійного зростання» та ін.).

4. Структурний аналіз професійного інтересу учнів ПТНЗ дав змогу визначити критерії та показники його сформованості: мотиваційний – ставлення учнів ПТНЗ до опанування теоретичних дисциплін та практичної підготовки, когнітивно-діяльнісний – оволодіння змістом і вміннями майбутньої професійної діяльності, особистісно-рефлексивний – здатність до самооцінювання, самоконтролю та самокорекції навчально-виробничої діяльності. Обґрунтовано доцільність високого, середнього та низького рівнів сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі.

5. Пропоновані педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю виявились ефективними, оскільки результати експериментальної роботи засвідчили позитивну динаміку сформованості професійного інтересу учнів ЕГ у порівнянні з КГ. Зокрема, за всіма критеріями сформованості професійного інтересу в майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі ЕГ у порівнянні з КГ результати суттєво покращилися завдяки вивченню спеціальних дисциплін, запровадженню розробленого автором факультативного курсу «Професійна кар'єра» для учнів ПТНЗ і готовності педагога професійного навчання здійснювати різні види педагогічної діяльності у навчально-виробничому процесі, спрямовані на формування

професійного інтересу особистості (програма клубу педагогічної майстерності «Детермінанти формування професійного інтересу в учнів ПТНЗ»).

Запропонована методика реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю є загальнодидактичною й може бути використана в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників інших спеціальностей із урахуванням їх специфіки.

Проведене дисертаційне дослідження не претендує на вичерпне вирішення поставленої проблеми. Вона потребує подальшого вивчення в аспекті підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів до організації роботи з формування професійного інтересу учнів у професійно-технічних навчальних закладах різних профілів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дослідження:

1. Романенко Л. В. Педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх аграріїв / Л. В. Романенко // Професійно-технічна освіта. – 2009. – № 1. – С. 30 – 31.

2. Романенко Л. В. Самоосвіта як засіб удосконалення компетентності педагогічних працівників щодо формування професійних інтересів учнів професійно-технічних навчальних закладів / Л. В. Романенко // Педагогіка та психологія: науковий вісник. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Випуск 536. – С. 135 – 145.

3. Романенко Л. В. Використання інтерактивного навчання у професійній підготовці учнів професійно-технічних навчальних закладів / Л. В. Романенко // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Дрогобич : Коло, 2011. – № 6 (77). – С. 123 – 125.

4. Романенко Л. В. Організація навчально-виховного середовища професійно-технічного навчального закладу як умова формування професійного інтересу учнів / Л. В. Романенко // Педагогіка та психологія : науковий вісник. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Випуск 543. – С. 131 – 138.

5. Романенко Л. В. Критерії, показники і рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників / Л. В. Романенко // Педагогіка та психологія : науковий вісник. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Випуск 594. – С. 112–121.

6. Романенко Л. В. Эффективность педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля / Л. В. Романенко // Профессиональное образование. Производственно-практический, научно-методический журнал. Учредитель и издатель – РУП «Издательство “Адукацыя і выхаванне”» Министерства образования Республики Беларусь, 2013. – № 4. – С. 46 – 51.

7. *Романенко Л. В.* Аналіз дослідженості проблеми формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у психолого-педагогічній літературі [Електронний ресурс] / Л. В. Романенко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2014. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2014_4_16.pdf

8. *Романенко Л. В.* Обґрунтування методики формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрного виробництва [Електронний ресурс] / Н. В. Кудикіна, Л. В. Романенко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2014. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2014_4_11.pdf

Опубліковані праці апробаційного характеру:

1. *Романенко Л. В.* Педагогічні умови формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрного виробництва / Л. В. Романенко // Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір : тези звітної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 – 24 квітня 2008 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; за заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : Всеукр. інформ.-аналіт. центр ПТО, 2008. – Ч. 2. – С. 50 – 52.

2. *Романенко Л. В.* Модель формування професійних інтересів у процесі навчально-виробничої діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів / Л. В. Романенко // Науково-педагогічне забезпечення професійної освіти і навчання : тези доп. звіт. наук.-практ. конф. (22 – 23 квітня 2009 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; за заг. ред. В. О. Радкевич. – Х. : Компанія СМІТ, 2009. – С. 101 – 103.

3. *Романенко Л. В.* Якісне оволодіння знаннями як умова формування професійних інтересів майбутніх кваліфікованих робітників аграрного виробництва / Л. В. Романенко // Педагог професійної школи : методичний посібник (за матеріалами Другого Всеукраїнського науково-методичного семінару «Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників» / за заг. ред. Л. О. Стременко ; наук. ред. Л. В. Нестерової. – К. : ПТО НАПН України, 2010. – Вип. 2. – С. 157 – 164.

4. *Романенко Л. В.* Якісні знання як умова формування професійного інтересу учнів ПТНЗ / Л. В. Романенко // Психолого-педагогічні засади профільного навчання та профорієнтаційної роботи: досвід, тенденції, перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 2 листопада 2010 року). – Донецьк : Витоки, 2010. – Том 2. – С. 102 – 106.

5. *Романенко Л. В.* Історико-педагогічний аспект діяльності професійно-технічних навчальних закладів аграрного профілю / Л. В. Романенко // Освітологія – науковий напрям інтегрованого пізнання освіти : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 грудня 2010 р.) / МОН України, ГУОН КМДА, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін. ; за заг. ред. В. О. Огнев'юка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. – С. 148 – 152.

6. *Романенко Л. В.* Застосування інтерактивних методик у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників / Л. В. Романенко // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукраїнської (звітної) науково-практичної конференції (м. Київ, 18 – 19 квітня 2011 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; за заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2011. – С. 118 – 120.

АНОТАЦІЇ

Романенко Л. В. Формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, Глухів, 2015.

У дослідженні теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Здійснено наукове обґрунтування поняття «формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю», визначено зміст і структуру поняття «професійний інтерес майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі», виявлено критерії, показники та рівні сформованості професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрної галузі. Розроблено методику реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Ключові слова: професійний інтерес, формування професійного інтересу, педагогічні умови, майбутній кваліфікований робітник, професійно-технічний навчальний заклад аграрного профілю, методика реалізації педагогічних умов формування професійного інтересу майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі.

Романенко Л. В. Формирование профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04. – теория и методика профессионального образования. – Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко, Глухов, 2015.

В исследовании обоснованы теоретические и методические условия формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного

профиля и выяснено актуальность этой проблемы. Теоретически обоснованными педагогическими условиями формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в ПТУЗ аграрного профиля являются: обеспечение субъект-субъектного взаимодействия участников учебно-производственного процесса; обновление содержания профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих; применение творческо-рефлексивного стиля деятельности субъектов учебно-производственного процесса ПТУЗ; готовность педагога профессионального обучения к формированию профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих.

Определена сущность понятия «профессиональный интерес будущего квалифицированного рабочего аграрной отрасли» как структурно сложного динамического образования. В его состав входят мотивационная сфера ученика профессионально-технического учебного заведения, которая определяет осознанный выбор рабочей профессии аграрной отрасли, направленность личности на активное овладение содержанием будущей профессиональной деятельности в процессе получения профессионального образования в ПТУЗ, готовность к успешной самореализации во время решений профессиональных задач аграрного производства.

Описана структура профессионального интереса, которая коррелирует со структурой учебно-производственной деятельности ученика профессионально-технического учебного заведения и, соответственно, включает в себе адекватные структурные компоненты. Теоретически обосновано понятие «формирование профессионального интереса будущего квалифицированного рабочего в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля».

Разработана методика реализации педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля на основе субъектно-деятельностного подхода, которая представляет совокупность профессионально направленных форм обучения, дидактических методов, средств и приемов, принципов профессионализации личности (детерминизма, субъектности, единства теории и практики, системности, рефлексивности) в профессиональной подготовке будущих аграриев. Исходным принципом реализации педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих является принцип органического единства содержательного, процессуального и мотивационного компонентов обучения. Цель педагогического эксперимента – проверка эффективности экспериментальных педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля. Они обеспечили целенаправленное привлечение учеников к поэтапному приобретению профессиональных знаний, умений, навыков, что основываются на четкой ориентации учебно-производственного процесса по

требованиям образовательных стандартов; обновлении содержания профессиональной учебы с реально востребованными профессиональными знаниями, умениями, навыками рабочего на рабочем месте.

С целью выявления сформированности профессионального интереса в соответствии с составом его ведущих структурных компонентов определены критерии, показатели и уровни.

Экспериментальная проверка педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля подтвердила их эффективность.

Предложенная методика реализации педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля является общедидактической и может быть использована в профессиональной подготовке будущих квалифицированных рабочих других специальностей с учетом их специфики.

Ключевые слова: профессиональный интерес, формирование профессионального интереса, педагогические условия, будущий квалифицированный рабочий, профессионально-техническое учебное заведение аграрного профиля, методика реализации педагогических условий формирования профессионального интереса будущих квалифицированных рабочих аграрной сферы производства.

Romanenko L.V. Forming the future skilled workers' professional interest at the vocational school of the agricultural profile. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.04 – Theory and Methodics of Professional Education. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Hlukhiv, 2015.

The effectiveness of pedagogical conditions of future skilled workers' professional interest forming at the vocational school of agricultural profile is theoretically grounded and experimentally proved.

The concept “creating the future skilled workers' professional interest at the vocational school of agricultural profile” is grounded; the content and structure of the concept “professional interest of the future skilled workers of the agricultural sector” are defined; the criteria, indicators and levels of future skilled workers' professional interest at the vocational schools of agricultural profile are specified. The methodics of implementing pedagogical conditions of future skilled workers' professional interest forming at the vocational school of agricultural profile is worked out.

Keywords: professional interest, professional interest forming, pedagogical conditions, future skilled worker, vocational school of agricultural profile, methodics of implementing the pedagogical conditions of future professional skilled workers' professional interest forming.

Підп. до друку 6.04.2015.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 1,9. Тираж 120 пр. Зам. №2879
Облік.-вид. арк. 1,09. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у редакційно-видавничому відділі
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.